

पूर्वखोला राजपत्र

पूर्वखोला गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

खण्ड १) पूर्वखोला, फागुन २८ गते, २०७४ साल (संख्या ७)

भाग : २

पूर्वखोला गाउँपालिका

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ उपदफा(१) पूर्वखोला गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७४” को दफा ४ बमोजिम पूर्वखोला गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिकाको बैठकले बनाएको तल लेखिएबमोजिमको कार्यविधि सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ।

संवत् २०७४ सालको कार्यविधि नं. ३

कार्यविधिको नाम: पूर्वखोला गाउँपालिकाको जग्गा प्राप्तिसम्बन्धी कार्यविधि, २०७४

प्रस्तावना:

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ र ९ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ बमोजिम स्थानीय तहलाई तोकिएको अधिकार क्षेत्रभित्र वा विषयमध्ये गाउँपालिका र सो अन्तर्गतका कार्यालय र अन्य सरकारी कार्यालयसमेतको भवन तथा संरचना निर्माण एवं व्यवस्थापनको लागि जग्गा तथा संरचना प्राप्त गर्न वाञ्छनीय भएकोले पूर्वखोला गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन, २०७४ को दफा ४ को उपदफा (१) बमोजिम पूर्वखोला गाउँ कार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ।

१. संक्षिप्त नाम, विस्तार र प्रारम्भ:

- १) यो कार्यविधिको नाम “पूर्वखोला गाउँपालिकाको जग्गा प्राप्तिसम्बन्धी कार्यविधि, २०७४” रहेको छ।
- २) यो कार्यविधि पूर्वखोला गाउँपालिका क्षेत्रभित्र तुरुन्त लागू हुनेछ।

२. परिभाषा र व्याख्या:

- १) विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,-

क) "जग्गा" भन्नाले कसैको हकभोगमा रहेको जुनसुकै जग्गा र त्यसमा स्थायी रूपले रहेको पर्खाल, घर, रुख समेत सम्झनुपर्छ र सो शब्दले त्यस्तो जग्गामा स्थायी रूपले जडान भएको जुनसुकै वस्तुलाई समेत जनाउँछ ।

ख) "सार्वजनिक काम" भन्नाले सर्वसाधारण जनताको हित, लाभ वा उपयोगको लागि हुने काम वा संघीय सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय सरकारको तर्फबाट हुने काम सम्झनु पर्छ र सो शब्दले देहायको कामलाई समेत जनाउँछ:-

१. संघीय सरकारले स्वीकृत गरेको परियोजना,
२. प्रदेश सरकारले स्वीकृत गरेको परियोजना,
३. गाउँपालिकाद्वारा सञ्चालन गरिने परियोजना ।

ग) "स्थानीय अधिकारी" भन्नाले गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको अधिकृत सम्झनु पर्छ ।

घ) "सरोकारवाला व्यक्ति" भन्नाले यस ऐन अन्तर्गत जग्गा प्राप्त गरेवापत दिइने क्षतिपूर्ति वा मुआब्जामा हक पुग्ने व्यक्ति सम्झनुपर्छ ।

ङ) "संस्था" भन्नाले प्रचलित कानून बमोजिम स्थापना वा गठन भएको कम्पनी, विकास समिति वा संस्था सम्झनु पर्छ ।

३. सार्वजनिक कामको लागि जग्गा प्राप्त गर्ने अधिकार:

१) गाउँपालिकाले कुनै सार्वजनिक कामको निमित्त कुनै जग्गा प्राप्त गर्न आवश्यक ठहराएमा यस कार्यविधी बमोजिमको मुआब्जा दिने गरी गाउँपालिकाले जुनसुकै ठाउँको जतिसुकै जग्गा प्राप्त गर्न सक्नेछ ।

४. जग्गा प्राप्त गर्ने निर्णयको प्रारम्भिक कारबाई चलाउने अधिकारी:

१) दफा ३ को अधिकार प्रयोग गरी कार्यान्वयन गर्न गाउँपालिकाले कम्तीमा राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीसम्मको कर्मचारीलाई प्रारम्भिक कारबाई चलाउने अधिकारी तोक्न सक्नेछ ।

२) गाउँपालिकाले गाउँपालिका वा सो अन्तर्गतका अन्य कार्यालयको भवन संरचना निर्माण गर्न वा अन्य सार्वजनिक कार्यको लागि आवश्यक पर्ने जग्गा छनौट गर्न कार्यपालिकाको सदस्यको संयोजकत्वमा गाउँपालिकाका सदस्य रहेको ३ सदस्यीय "जग्गा प्राप्ति समिति" गठन गर्न सक्नेछ ।

३) उक्त समितिमा प्राविधिक विज्ञलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा राख्न सकिनेछ ।

४) उक्त समितिले प्रचलित बजार मूल्यको आधारमा प्राप्त गर्न लागेको जग्गा तथा घरसंरचनाको मुआब्जा मूल्य निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

५. जग्गा प्राप्त गर्ने सम्बन्धी प्रारम्भिक कारबाई:

१) दफा ४ को उपदफा (१) बमोजिम प्रारम्भिक कारबाई चलाउने अधिकारीले सरोकारवाला व्यक्तिको जानकारीको निमित्त देहायका कार्यालय वा स्थानमा एक एक प्रति सूचना टाँस गर्नु पर्नेछः-

क) सम्बन्धित जग्गाको आसपासमा सर्वसाधारण जनताको बढी आवागमन हुने स्थान,

ख) सम्बन्धित गाउँपालिका वा वडा कार्यालय,

ग) घर र त्यसले चर्चेको कुनै कम्पाउण्ड समेत प्राप्त गर्नुपर्ने भएमा त्यस्तो घर दैला वा कम्पाउण्डको पर्खाल ।

२) उपदफा (१) बमोजिम सूचना जारी भएपछि जग्गा प्राप्ति समितिले काम कारबाई गर्न आवश्यक सङ्ख्यामा कर्मचारी वा कामदारसहित सम्बन्धित जग्गा वा घरको नाप जाँच गर्न सक्नेछ ।

३) उपदफा (२) बमोजिमको काम कारबाई गर्दा त्यस्तो जग्गामा लगाएको कुनै बाली वा रुख काट्न वा उखेल्नु परेमा वा कुनै छेकबार वा पर्खाल हटाउनु वा भत्काउनु परेमा प्रारम्भिक कारबाई चलाउने अधिकारीको आदेश लिई कुनै व्यक्तिले गर्न सक्नेछ र त्यस्तो काम गर्दा भरसक सरोकारवाला व्यक्तिको उपस्थितिमा गर्नुपर्नेछ ।

६. नोकसानी बापत क्षतिपूर्ति दिइने:

१) दफा ५ बमोजिम बाली, रुख, पर्खाल आदि काटेको वा भत्काए बापतको नोकसानीको लागि र माटो, ढुङ्गा, झिक्दा, खाडल खन्दा नोकसानी भएमा सो बापत क्षतिपूर्ति दिइनेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिमको क्षतिपूर्तिको रकम प्रारम्भिक कारबाई चलाउने अधिकारीले निर्धारण गरी सरोकारवाला व्यक्तिलाई दिनेछ ।

७. जग्गा प्राप्ति समितिले प्रतिवेदन पठाउनु पर्ने:

१) प्रारम्भिक कारबाई चलाएको मितिले बढीमा पन्ध्र दिनभित्र जग्गा प्राप्ति समितिले सो कारबाई पुरा गरी उपयुक्त देखिएको जग्गा यकिन गरी सो सम्बन्धी अन्य आवश्यक विवरण सहितको प्रतिवेदन यथाशीघ्र गाउँ कार्यपालिकासमक्ष पठाउनु पर्नेछ ।

२) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिवेदन पठाउँदा समितिले निर्धारण गरेको क्षतिपूर्तिको रकम र नोकसानीको सम्पूर्ण विवरण समेत उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

८. जग्गा प्राप्ति गर्ने कुराको सूचना:

१) दफा ७ बमोजिम प्रारम्भिक कारबाईको प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि प्राप्त गरिने जग्गाको सम्बन्धमा देहायका कुराहरू खोली स्थानीय अधिकारीले सूचना जारी गर्नेछः-

क) कुन कामको लागि जग्गा प्राप्त गरिने हो,

ख) जग्गा मात्र वा त्यसमा रहेको घर पर्खाल आदि समेत प्राप्त गर्ने हो,

- ग) जग्गा रहेको गाउँपालिका वा नगरपालिकाको नाम र त्यसको वडा नम्बर,
घ) नापी भएको ठाउँमा भए कित्ता नम्बर,
ङ) नापी नभएको जग्गा भए जग्गाको चार किल्ला,
द) जग्गाको क्षेत्रफल,
ज) अन्य आवश्यक विवरण ।
- २) उपदफा (१) बमोजिमको सूचनाको एक एक प्रति देहाएको स्थानमा टाँस्नु पर्नेछः-
- क) जुन परियोजनाको लागि जग्गा प्राप्त गरिने हो सो परियोजनाको कार्यालय,
ख) गाउँपालिकाको कार्यालय वा वडा कार्यालय,
ग) सम्बन्धित जग्गा रजिष्ट्रेशन गर्ने मालपोत कार्यालय वा भूमि प्रशासन कार्यालय
घ) सम्बन्धित जग्गाको आसपासमा
ङ) स्थानीय अधिकारीले आवश्यक देखेको अन्य कुनै स्थान ।
- ३) उपदफा (१) बमोजिमको सूचना प्रकाशित गर्दा कुनै सरोकारवाला व्यक्तिले जानकारी पाउन नसक्ने कुरामा स्थानीय अधिकारी विश्वस्त भएमा त्यस्तो सरोकारवाला व्यक्तिलाई व्यक्तिगत तवरले पनि सूचना दिन सक्नेछ र त्यसरी सूचना दिँदा मुआब्जा निर्धारण भई सकेको भए मुआब्जाको रकम बुझ्नको लागि समय र स्थान तोकिदिनुपर्नेछ ।
- ४) उपदफा (१) बमोजिम सूचना टाँस भएपछि स्थानीय अधिकारीबाट त्यस्तो जग्गाको कुनै किसिमले हक छोड्ने, लिखतको रजिष्ट्रेशन रोक्का वा फुकुवा गर्न अनुरोध भएमा सम्बन्धित भूमि प्रशासन कार्यालय वा माल अड्डाले लेखि आएअनुसार रजिष्ट्रेशन रोक्का वा फुकुवा गरिदिन सक्नेछ ।
९. मुआब्जाको किसिम र सो को निर्धारण गर्ने समिति:
- १) यस कार्यविधी बमोजिम प्राप्त गरिने जग्गाको मुआब्जा नगदीमा दिइनेछ ।
- २) उपदफा (१) बमोजिमको मुआब्जाको रकम निर्धारण गर्न देहायका पदाधिकारीहरू भएको एउटा समिति रहनेछः-
- क) स्थानीय अधिकारी,
ख) जग्गा प्राप्ति समितिको संयोजक,
ग) गाउँ कार्यपालिकाले तोकेको एक जना कार्यपालिकाको सदस्य,
घ) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष,
ङ) गाउँपालिकाको प्राविधिक (अधिकृतस्तर)
- ३) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि मुआब्जा निर्धारण गर्दा सम्पूर्ण जग्गा पर्ने र केही जग्गा मात्र पर्ने व्यक्तिको हकमा बेगलाबेगलै मुआब्जाको दर कायम गर्न सकिनेछ ।

- ४) मुआब्जा निर्धारण गर्दा विचार गर्नु पर्ने कुराहरू: संघीय सरकार प्रदेश सरकार वा गाउँपालिकाको पूर्ण स्वामित्व भएको संस्थाको लागि प्राप्त गरिने जग्गाको मुआब्जा निर्धारण गर्दा मुआब्जा निर्धारण गर्ने समितिले देहायको कुरामा विचार गर्नु पर्नेछः-
- क) गाउँपालिकाले समय समयमा दिएका निर्देशन,
 - ख) संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारबाट भएका निर्देशन
 - ग) जग्गा प्राप्त गरेको कारणले सरोकारवाला व्यक्तिले आफ्नो बसोबास वा कारोबारको ठाउँ अन्यत्र सार्नु परेबाट बेहोर्नु परेको नोक्सानी ।
१०. मुआब्जा पाउनेको नामावली र त्यस उपरको उजुरी:
- १) दफा ८ बमोजिमको सूचनामा तोकिएको म्यादभित्र प्राप्त भएका निवेदनहरूबाट मुआब्जा पाउने ठहरिएका व्यक्तिहरूको नामावली तयार पारी सरोकारवाला व्यक्तिहरूको जानकारीको लागि स्थानीय अधिकारीले सूचना टाँस गर्नेछ ।
 - २) उपदफा (१) बमोजिम टाँस गरिएको नामावलीमा चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले त्यस्तो सूचना जारी भएको मितिले पन्ध्र दिनभित्र गाउँपालिकामा उजुर गर्न सक्नेछ ।
 - ३) उपदफा (२) बमोजिम परेका उजुरी तेरो मेरो वा हकभोग सम्बन्धी बाहेक अरू विषयको भए गाउँपालिकाले साधारणतया पन्ध्र दिनभित्र किनारा लगाउनु पर्नेछ ।
तर त्यस्तो उजुरी तेरो मेरो वा हकभोग सम्बन्धी भएमा त्यस उपर कुनै कारबाई नगरी अदालतको अन्तिम निर्णय हकदैया कायम गरी आउने व्यक्तिलाई यस कार्यविधीबमोजिम पाउने मुआब्जा दिइनेछ भनि मुआब्जा धरौटो रहने कार्यालयको नाम समेत उल्लेख गरी सम्बन्धित व्यक्तिलाई सूचना दिनुपर्नेछ ।
 - ४) तेरो मेरो वा हकभोग सम्बन्धमा अदालतमा कारबाई चली त्यसको अन्तिम निर्णयबाट हकदैया कायम गरी आउने व्यक्तिले त्यस्तो अन्तिम निर्णय भएको २ वर्षभित्र उपदफा (३) बमोजिम धरौटी रहेको रकम बुझी लिनु पर्नेछ । सो म्याद नाघेपछि त्यस्तो धरौटी रहेको मुआब्जाको रकम लिन पाउने छैन र सो रकम सञ्चित कोषमा दाखिल हुनेछ ।
 - ५) मुआब्जा निर्धारण भएपछि सूचना गर्ने: मुआब्जा निर्धारण गर्ने समितिले मुआब्जा निर्धारण गरेपछि सम्बन्धित स्थानीय अधिकारीले सो कुराको सूचना गाउँपालिकालाई दिनु पर्नेछ ।
 - ६) मुआब्जाबाट सरकारी बाँकी कट्टा गर्न सकिने: यस कार्यविधी बमोजिम प्राप्त गरिएको जग्गाको मुआब्जा वितरण गर्दा सरोकारवाला व्यक्तिसित मालपोत, कर वा अन्य कुनै सरकारी रकम असुल गर्न बाँकी रहेछ भने त्यस्तो असुल गर्न बाकी रहेको रकम मुआब्जाबाट कट्टा गर्न सकिनेछ ।
११. जग्गाको नामसारी र मालपोतको लगत कट्टा गर्ने:

- १) दफा १३ बमोजिम सम्बन्धित निकायको स्वामित्वमा आएको जग्गा नामसारी गर्ने जानकारी स्थानीय अधिकारी र साबिक जग्गावालालाई दिनु पर्नेछ ।
- २) उपदफा (१) बमोजिमको लगत कट्टा गर्ने वा नामसारी गर्ने कार्य जुनसुकै मितिमा सम्पन्न भएतापनि त्यस्तो जग्गाको स्वामित्व सरेको मितिदेखि नै उक्त जग्गाको लगत कट्टा भएको वा नामसारी भएको मानिनेछ ।
१२. स्वामित्व सर्नुभन्दा अधिको अवस्थालाई असर नपर्ने: यस कार्यविधीबमोजिम गाउँपालिका, अन्य सरकारी निकायको नाउँमा कुनै जग्गाको स्वामित्व सर्नुभन्दा अघिल्लो दिनसम्मको साबिक जग्गावालाबाट त्यस्तो जग्गामा लागेको मालपोत वा कर बापत कुनै रकम असूल उपर गर्न बाँकी रहेको भए त्यसरी जग्गाको स्वामित्व सरेपछि पनि त्यस्तो बाँकी रकम असूल उपर गर्ने कारबाई चलाउन यस दफाले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।
१३. विशेष परिस्थितमा जग्गा प्राप्त गर्न सक्ने विशेष अधिकार:
 - १) कुनै सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षणको निमित्त, तत्कालै भवन निर्माण गर्न वा अन्य कुनै असाधारण अवस्था परी गाउँपालिकाले कुनै जग्गा तत्कालै प्राप्त गर्नु परेमा यस कार्यविधीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि सो सम्बन्धमा गाउँ कार्यपालिकाले निर्णय गरी त्यस्तो जग्गा प्राप्त गर्नेतर्फ कारबाई चलाउन स्थानीय अधिकारीलाई आदेश दिन सक्नेछ ।
 - २) उपदफा (१) बमोजिमको कामको निमित्त प्राप्त गर्नुपर्ने जग्गाको सम्बन्धमा दफा ८ को उपदफा (१) मा उल्लिखित कुराहरूमध्ये उपलब्ध भएसम्मका कुराहरू खुलाई सरोकारवाला व्यक्तिहरूको जानकारीको लागि सूचना जारी गर्नेछ र त्यस्तो सूचना जारी गर्दा सरोकारवाला व्यक्तिहरूले यथाशीघ्र जानकारी पाउन सक्ने भनि स्थानीय अधिकारीले उपयुक्त ठहराएको तरीकाबाट जारी गर्न सकिनेछ ।
 - ३) उपदफा (२) बमोजिमको सूचना टाँस भएपछि जुनसुकै बखत स्थानीय अधिकारीले जग्गा प्राप्त गरी लिन सक्नेछ र यसरी प्राप्त गरेको जग्गामा मितिदेखि गाउँपालिकाको स्वामित्व कायम हुन जानेछ ।
 - ४) यस दफाबमोजिम जग्गा प्राप्त गर्दा त्यस्तो जग्गामा लागेको वाली, रुख र त्यसमा बनेको घर, पर्खाल आदिसमेत प्राप्त गरिने भएमा त्यसबापत सरोकारवाला व्यक्तिले क्षतिपूर्ति पाउनेछ ।
 - ५) यस दफाबमोजिम प्राप्त गरिने जग्गाको मुआब्जाको निर्धारण दफा ९ बमोजिमको मुआब्जा निर्धारण समितिले गर्नेछ ।
 - ६) यस दफाबमोजिम प्राप्त गरिएको जग्गाको मुआब्जा वा क्षतिपूर्तिको रकममा चित्त नबुझेकोमा बाहेक जग्गा प्राप्त गरिनु नपर्ने भन्ने विषयमा उजुर लाग्ने छैन ।

१४. जग्गावालाको मञ्जुरी भएमा रीत पुगेको मानिने: गाउँपालिकाले कुनै जग्गा कुनै सार्वजनिक काममा लगाइसकेकोमा त्यस्तो जग्गा यस कार्यविधीको रीत पुऱ्याई प्राप्त नगरिएको भएतापनि सम्बन्धित जग्गावालाले मञ्जुर गरेको अवस्थामा सो जग्गाको क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा यस कार्यविधीबमोजिम निर्धारण गर्न सकिनेछ। यसरी क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा निर्धारण गरिएपछि सो जग्गा यस कार्यविधीबमोजिम प्राप्त गरिए सरह मानिनेछ ।
१५. वार्ताद्वारा जग्गा प्राप्त गर्न सकिने: यस कार्यविधीमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि गाउँपालिकाले सार्वजनिक कामको लागि कुनै जग्गावालासित वार्ताद्वारा जग्गा प्राप्त गर्न सक्नेछ र त्यसरी वार्ताद्वारा जग्गा प्राप्त गर्दा यस कार्यविधीमा लेखिएको अन्य रीत पुऱ्याईरहनु पर्नेछैन ।
१६. घर आदि सहितको जग्गा प्राप्त गर्ने: यस कार्यविधीबमोजिम जग्गा प्राप्त गर्दा सो जग्गामा रहेको बाली, रुख, पर्खाल, घर, आदि पूरै लिइयोस भनि सरोकारवाला व्यक्तिले निवेदन गरेमा सो सबै लिने गरी कारबाई चलाउनु पर्नेछ ।
१७. गाउँपालिकाले जग्गा प्राप्त नगर्ने निर्णय गर्न सक्ने:
- १) यस कार्यविधीबमोजिम जग्गा प्राप्त गर्ने गरी कारबाई चलाएकोमा कुनै पनि अवस्थामा गाउँपालिकाले जग्गा प्राप्त नगर्ने गरी निर्णय गर्न सक्नेछ र त्यस्तोमा सरोकारवाला व्यक्तिको जानकारीको लागि स्थानीय अधिकारीले दफा ८ को उपदफा (२) बमोजिम सूचना टाँसुनु पर्नेछ ।
 - २) गाउँपालिकाले जग्गा नलिने गरी कारबाई थामे तापनि दफा ५ बमोजिम प्रारम्भिक कारबाई गर्दा भइसकेको नोक्सानी बापत प्रारम्भिक कारबाई चलाउने अधिकारीले क्षतिपूर्ति दिई नसकेको भए स्थानीय अधिकारीले दफा ६ बमोजिम क्षतिपूर्ति निर्धारण गरी दिनेछ ।
१८. स्वीकृति नलिई बनाएको घर वा लगाएको बाली जफत हुने:
- १) यस कार्यविधीबमोजिम प्राप्त गरेको जग्गाको स्वामित्व जग्गा लिने निकायको नाममा सरेपछि गाउँपालिकाको लिखित स्वीकृति प्राप्त नगरी कसैले कुनै प्रकारको घर, टहरो, पर्खाल आदि बनाउन वा त्यस्तो जग्गा आबाद गर्न पाइनेछैन ।
 - २) उपदफा (१) को उल्लङ्घन गरी कसैले कुनै घर, टहरो, पर्खाल आदि बनाएमा वा जग्गा आबाद गरेमा त्यसरी बनाएको घर टहरो, पर्खाल आदि वा लगाएको बालीको कुनै क्षतिपूर्ति नदिई गाउँपालिकाले जफत गर्न सक्नेछ ।
१९. एक कामको लागि लिएको जग्गा अन्य कामको लागि प्रयोग गर्न सकिने: गाउँपालिकाले सरकारी कार्यको लागि कुनै सरकारी वा सार्वजनिक निकायको नाममा यस कार्यविधी बमोजिम प्राप्त गरिएको जग्गा जुन कामको लागि प्राप्त गरिएको हो सोही कामका लागि आवश्यक नपरेमा वा त्यस्तो काममा प्रयोग गरेर बढी हुन आएको वा आवश्यक नपरेको वा बढी भएको जग्गालाई गाउँपालिकाले अन्य कुनै सार्वजनिक काममा प्रयोग गर्न सक्नेछ ।

२०. तोकिएको म्यादभित्र उठाई नलगेमा मालबस्तु फिर्ता गर्नु पर्ने: यस कार्यविधीको विभिन्न दफाहरू बमोजिम प्राप्त गरेको कुनै जग्गामा लगाएको बाली, रुख तथा त्यसमा बनेको घर, पर्खाल आदि उठाई लैजान पाउनेमा तोकिएको म्यादभित्र त्यस्तो मालबस्तु उठाई नलगेमा ती मालबस्तु स्थानीय अधिकारीले आफ्नो कब्जामा लिन सक्नेछ र त्यस्तो मालबस्तुमा सम्बन्धित मालधनीको कुनै दाबी लाग्ने छैन ।
२१. तोकिएको म्यादभित्र क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा बुझिलिनु पर्ने: यस कार्यविधीको विभिन्न दफाहरूमा क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा लिनको लागि तोकिएको म्यादभित्र सरोकारवाला व्यक्तिले सो रकम लिन नआएमा वा लिन मञ्जुर नगरेमा स्थानीय अधिकारीले त्यस्तो क्षतिपूर्ति वा मुआब्जाको रकम बुझ्नको लागि तीन महीनाको अन्तिम म्याद दिई सूचना प्रकाशित गर्नु पर्नेछ । सो म्यादभित्र पनि लिन नआउने सरोकारवाला व्यक्तिले त्यस्तो क्षतिपूर्ति वा मुआब्जा पाउने छैन र सो क्षतिपूर्ति वा मुआब्जाको रकम सञ्चित कोषमा दाखिल गरिनेछ ।
२२. स्थानीय अधिकारीले मद्दत गनुपर्ने: यस कार्यविधीबमोजिम काम गर्न अधिकार पाएको कुनै अधिकारीले आफूले गर्नुपर्ने कुनै कामको सिलसिलामा प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा स्थानीय प्रशासनको मद्दत माग्न सक्नेछ ।
२३. मापदण्ड बनाउन सक्ने: यस कार्यविधिको कार्यान्वयनका लागि गाउँ कार्यपालिकाले आवश्यक मापदण्ड बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

प्रमाणिकरण मिति : २०७४ फागुन २८ गते

आज्ञाले
(हरिप्रसाद पौडेल)
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत